

TOESPRAAK WAKE SCHIPHOLBRAND 26-27 OKTOBER 2006

mr. Theo Wijngaard, Amnesty International Nederland
Voormalig Uitzetcentrum Schiphol-Oost, Ten Pol 64 (Oude Meer)

Embargo: donderdag 26 oktober 2006, 22.00 uur

Gesproken tekst geldt

Beste aanwezigen,

Vanavond en vannacht herdenken we de Schipholbrand. Een jaar geleden alweer. Dat lijkt lang geleden. Maar de nabestaanden van de elf slachtoffers, de overlevenden – medegedetineerden en bewakers – en andere betrokkenen die de brand van nabij hebben meegemaakt of mensen ondersteunen die erbij betrokken waren, beleven de brand vaak nog als de dag van gisteren.

Nederland en mensen ver daarbuiten reageerden geschokt op de brand. Hoe kon dit in hemelsnaam gebeuren?

De feitelijke toedracht van de brand is inmiddels uitgebreid onderzocht; de hoofdconclusie van de Onderzoeksraad voor Veiligheid liet er geen misverstand over bestaan: deze ramp had *voorkomen* kunnen worden; vanavond hadden we hier niet hoeven staan. Elf medemensen hadden nog in ons midden kunnen zijn.

Amnesty International is blij met het uitgebreide onderzoek en hoopt dat het de nabestaanden en overlevenden enige duidelijkheid en troost biedt bij de verwerking van de gevolgen van de brand.

Maar Amnesty International is ook ernstig verontrust door de onderzoeksconclusies en andere berichten rondom de brand. Berichten die ook fundamentele vragen oproepen over de naleving van de mensenrechten van migranten; over de wijze waarop wij met onze medemensen omgaan.

Na de brand werden de overlevenden onmiddellijk opnieuw gedetineerd, kregen ze niet altijd de nazorg die ze nodig hadden om deze traumatiserende gebeurtenis fysiek en mentaal te verwerken en werden sommigen van hen - tegen afspraken in - zonder pardon alsnog het land uitgezet. Voor anderen heeft die uitzetting maandenlang als een zwaard van Damocles boven hun hoofd gehangen en een goede nazorg en verwerking verder in de weg gestaan. Pas na forse kritiek is de nazorg uiteindelijk op gang gekomen.

Migranten, ongeacht hun afkomst, hun motieven om naar Nederland te komen en ongeacht hun juridische status, hebben net zoveel recht op een menswaardige behandeling en veiligheid als u en ik. Zeker in situaties waarin zij van hun vrijheid zijn beroofd.

Een overheid die migranten detineert, is verplicht deze verantwoordelijkheid gepaard te laten gaan met condities die een volledige en correcte naleving van de mensenrechten van de gedetineerden garanderen.

Het is verontrustend dat sinds de Schipholbrand en met het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid duidelijk is geworden dat de brandveiligheid op meer locaties voor asielzoekers en andere vreemdelingen niet goed geregeld is en een veel structureler probleem blootlegt.

Ondertussen gaat de bouw van nieuwe cellen door; er zullen straks ruim 2500 cellen klaar zijn om migranten in te detineren. Ook moeten prestatiecontracten bij de politie de opsporing van 'illegalen' een nieuwe impuls geven en worden wettelijke drempels verlaagd om migranten vaker en eerder vast te kunnen zetten.

Onderzoek in Nederland door het Schoordijk Instituut toont echter aan dat een dergelijke benadering van migranten, tot nog toe niet heeft geleid tot een effectiever terugkeerbeleid. Nu al zitten daarom meer mensen, langer vast in vreemdelingendetentie.

De trend om ook in Nederland in toenemende mate gebruik te maken van repressieve maatregelen past in een beeld dat in Europa, maar ook daarbuiten steeds vaker valt waar te nemen. Een beeld ook dat laat zien dat mensenrechten van migranten steeds meer onder druk zijn komen te staan.

Een overheid mag migranten alleen detineren als daarvoor een wettelijke basis is en een concreet zicht is op uitzetting. Maar detentie is vooral ook een 'ultimum remedium', een laatste middel dat pas mag worden toegepast wanneer er geen alternatieven voorhanden zijn. Detentie moet daarom zo kort mogelijk duren en mag alleen plaatsvinden onder omstandigheden die de rechten van gedetineerden voldoende waarborgen. Deze strenge regels zijn er niet voor niets; mensen beroven van hun vrijheid is een ingrijpende beslissing.

Laten we daarom hopen dat de Nederlandse overheid en anderen zich vanavond en vannacht niet alleen zullen bezinnen op de Schipholbrand en de fouten uit het verleden. Maar ook op de lessen die hieruit getrokken dienen te worden. In de hoop dat deze gruwelijke brand wordt vertaald in een beter vreemdelingenbeleid, waarin de rechten van migranten in Nederland in volle omvang tot hun recht kunnen komen.

Pas dan zal de dood van Mehmet, Taras, Vladislav, Robert Jules, Gheorge, Oksana, Kemal, Lofti, Dato, Naiva en Maribel niet onopgemerkt zijn gebleken.

Dank u wel voor uw aandacht.